

Despre dimensiunea euharistică a creației în raport cu problemele ecologiei și cu misiunea Bisericii

Noi toți (re)cunoaștem un adevăr fundamental și anume că întreaga creație este legată de om, cu alte cuvinte, între om și creație este o strânsă legătură, o relație bine consolidată. Doar că „refuzarea voii dumnezeiești s-a făcut în lumea sensibilă de către (aceiași) om, în care este recapitulată sau rezumată întreaga lume. Lumea sensibilă este trupul extins al omului. Este trupul care îl hrănește și îl suține, dar care, totodată, are nevoie de îngrijirea și dragostea lui”¹.

Mai cunoaștem faptul că Domnul Iisus Hristos este Logosul creator și mântuitor al lumii. În Domnul Hristos – Logosul divin se cuprinde astfel începutul, dar și scopul întregii creații; din cauza acestui fapt lumea, în concepția creștină, nu poate fi abordată decât prin raportare la Hristos, la lumina Sa care luminează tuturor. Durerea cea mare este că în vremurile acestea moderne și postmoderne, imaginea omului a fost pătată și deteriorată, odată cu ea fiind întunecată și istoria lumii. De aceea, rolul Logosului a fost și El deteriorat și marginalizat, punându-se accent pe energiile și resursele omului, pe iscusința și priceperea sa limitată, care poate înlocui purtarea de grijă proniatoare a lui Dumnezeu. Drept urmare, odată cu „ieșirea” omului din epoca modernă se observă că el este „amenințat de pericolul de a-și pierde pentru totdeauna, simbolurile personalității sale”², fapt pentru care astăzi, în plin postmodernism, este pusă în pericol integritatea persoanei sale și relația sa cu natura înconjurătoare. Și acest lucru, pentru că - așa cum spune Mircea Eliade – „a sfârșit prin a nimici propriul său ideal științific”. Prin „ideea răscumpărării naturii – spiritele Renașterii atât de diferite precum Paracelsus, John Dee, Comenius, J.V. Andreae, Fludd sau Newton - vedeau în alchimie modelul unei întreprinderi nu mai puțin ambițioase, anume desăvârșirea omului printr-o nouă metodă de a cunoaște”³.

Trebuie să subliniem că Logosul divin – Mântuitorul nostru Iisus Hristos S-a întrupat pentru a-l restaura pe om în ființa sa, dar și pentru a-l repune în acea relație dintru început cu natura care-l înconjoară. Dacă entropia cosmosului reprezintă această „supunere pentru deșertăciune” a naturii (Romani 8, 20), din cauza căderii omului, iată că prin Domnul Hristos toate au fost recapitulate și create din nou, „ca toate să fie iarăși unite în Iisus Hristos, cele din ceruri și cele de pe pământ; toate întru El”, cum spune Apostolul neamurilor (Efeseni 1, 10). Din această perspectivă, evaluarea și atitudinea Părinților filocalici față de lume are drept punct de referință fundamental starea omului și a lumii de după cădere, luând în considerare starea bolnavă a naturii umane. Într-o astfel de situație, ura și lepădarea de lume, invocate de ei sunt mijloace terapeutice, având un rol pedagogic și vindecător. Ura față de fapte și îndepărtarea de lume îi oferă omului „o

¹ Andrei – Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Omul pângărește și distruge totul*, în lucrarea “Cosmosul, între frumos și apocaliptic – un recurs etic asupra ecologiei”, simpozion la Alba Iulia în luna Mai 2007, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 15; *Appud*, Georgios Mantzaridis, *Morală Creștină II*, Editura Bizantină, București, 2006, p. 448.

² Nicolai Berdiaev, *Un nou Ev mediu*, traducere de Maria Vartic, Editura Paideia, 2001, p. 12.

³ Pr. Conf. Univ. Dr. Vasile Nechita, *Relația știință – religie în postmodernism și misiunea Bisericii*, în lucrarea “Știință și Religie. Conflict sau convergență?”, simpozion la Constanța în luna Noembrie 2005, Editura Vasiliana 98, Iași, 2005, p. 328.

independență inițială față de lucruri și față de nevoile sale, singurele capabile să-i permită realizarea în cea mai mare măsură a comunicabilității (trăsăturii sale fundamentale, de ființă comunitară, socială).⁴ Căderea aduce cu sine raportarea pătimasă a omului la creaturi, care-i alterează acestuia vederea sănătoasă și cunoașterea. „Ceața gândurilor pătimește a întunecat vederea sufletului” scrie Teolipt al Filadelfiei în *Cuvânt despre ostenele vieții călugărești*, în Filocalia, vol. 7, p. 43. După cădere, omul se află într-o confuzie deplină și nu mai este în măsură, conform Părinților filocalici, să activeze trei deosebiri fundamentale: Mai întâi, între lumea creată și Dumnezeu; În al doilea rând, între sine (om) și lume; În al treilea rând, între suflet și trup. În același timp și ca o consecință, omul pierde capacitatea de a ierarhiza și valoriza corect cele existente, cu urmări catastrofale pentru viața lui și pentru întreaga lume. „Dacă sufletul este superior trupului – scrie Sfântul Maxim Mărturisitorul – și Dumnezeu este incomparabil superior lumii pe care a creat-o, atunci, acela care preferă sufletului trupul și lui Dumnezeu lumea creată de El, nu se deosebește cu nimic de idolatri!”⁵ Cuviosul Macarie Egipteanul se întreabă cât de superior este omul, din moment ce Dumnezeu a binevoit numai pe acesta să-l iubească dintre toate creaturile Sale. Și cât de cinstit este sufletul din moment ce Dumnezeu a binevoit iarăși „să rânduiască unirea și împărtășirea acestuia cu Duhul propriei sale naturi (firi)”⁶.

Pentru Părinții filocalici, lumea fapturilor sensibile trebuie să funcționeze ca mijloc de comunicare între Dumnezeu și om. Lumea este darul, expresia iubirii lui Dumnezeu pentru om. Acesta este adevăratul întemeietor fundamental al lumii care oferă singura cale de valorificare pozitivă a întregii Creații. „Lumea aceasta este drumul, nu este capătul drumului!” după cum spunea Părintele Dumitru Stăniloae. Lumea creată este calea iubirii prin care Dumnezeu se oferă omului, dar prin care și omul are posibilitatea să se dăruiește lui Dumnezeu. Biserica salvează și păstrează acest adevăr în viața sa, în mod deosebit în Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. *Considerarea euharistică a lumii este soluția pe care Sfinții Părinți și Biserica o oferă pentru rezolvarea crizei ecologice.* În actul euharistic, omul percepe lumea ca dar al său adus lui Dumnezeu. „*Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate!*” Gestul euharistic ne descoperă un alt adevăr important, anume că materia nu contează ca și cantitate, nu cantitatea materiei este importantă. Ceea ce e foarte important este starea ori dispoziția celui care oferă darul, nu cât de multă materie dăruiește. *Printr-o prescură adusă la altar pentru a săvârși Dumnezeiasca Euharistie, omul poate să se ofere lui Dumnezeu pe el însuși în întregime, după cum într-o firimitură din Sfânta Împărtășanie - darul adus de om lui Dumnezeu, sfințit de Acesta - Dumnezeu se oferă pe Sine omului în întregime, nu numai o parte.* Materia este prezentă și este valorizată la cel mai înalt grad, tocmai pentru că în contextul

⁴ Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman, *O perspectivă filocalică asupra problemei ecologice*, în lucrarea “Cosmosul, între frumos și apocaliptic – un recurs etic asupra ecologiei”, simpozion la Alba Iulia în luna Mai 2007, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 165.

⁵ Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman, *O perspectivă filocalică asupra problemei ecologice*, în lucrarea “Cosmosul, între frumos și apocaliptic – un recurs etic asupra ecologiei”, simpozion la Alba Iulia în luna Mai 2007, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 15; *Appud*, Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre iubire*, Filocalia 2, p. 38.

⁶ Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman, *O perspectivă filocalică asupra problemei ecologice*, în lucrarea “Cosmosul, între frumos și apocaliptic – un recurs etic asupra ecologiei”, simpozion la Alba Iulia în luna Mai 2007, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 15; *Appud*, *La cele cincizeci de cuvinte ale Cuviosului Macarie Egipteanul*, parafrază a lui Simeon Metafrastul, Filocalia greacă 3, p. 234.

euharistic funcționează în conformitate cu destinația sa inițială, împlinindu-și adevăratul său scop, acela de a se constitui în dar reciproc între Dumnezeu și om, vizând formularea unei comunicări libere, ca act constitutiv al vieții adevărate. Lumea, ca dar al lui Dumnezeu – observă Părintele Dumitru Stăniloae – dovedește că nu este o realitate ultimă și absolută. Darul presupune existența unui dăruitor care este în orice caz mai important decât darurile sale”⁷.

Iată de ce, în perspectiva adusă lumii de Mântuitorul Iisus Hristos – Logosul divin, putem să privim omul nu ca fiind în dispută sau în opoziție cu natura; dimpotrivă, și omul și natura îi abordăm în perspectiva antropică și antropologică, de care vorbea Părintele Dumitru Stăniloae: *Cosmosul se lasă cunoscut de om, iar omul se simte mânat de o sete ontologică în a cunoaște cosmosul, și prin cosmos vrea să cunoască pe Cel care l-a creat, adică pe Dumnezeu*. Acest fapt și explică de ce primele manifestări religioase ale omului țin de religiile cosmologice. Așa stând lucrurile, tratată și privită în Domnul Iisus Hristos, relația om-natură este luminoasă și optimistă, iar integritatea celor două, ca și unitatea lor, este consacrată. Natura nu mai este amenințată cu degradarea, iar omul nu mai este înțeles ca îndreptându-se spre un viitor postuman. Oricât am dori să-l detașăm pe om de natură, chiar dacă secolul al XX – lea pare să fi reușit prin a-l fi „eliberat din chinga gravitației” și să-l fi „smuls de pe suprafața Pământului”, acest fapt nu este posibil fiindcă omul „rămâne tributار clorofilei, care captează energia solară și îl alimentează cu oxigen”⁸. Iar din punct de vedere religios creația nu este sfântă prin ea însăși, ci așteaptă ca omul să conlucreze cu Harul lui Dumnezeu la sfințirea ei. Aceasta o înțelegem și mai bine uitându-ne la rostul în lume al Bisericii; Ea fiind „*model al cosmosului răscumpărat, plenitudinea domniei și stăpânirii lui Dumnezeu, icoana Pantocratorului*”. Din acest motiv, „în Biserică suntem înconjurați de icoane ale lui Iisus Hristos, îngeri fără trup și sfinți, ca o revelație a universalității Sfintei Biserici – cum spune Arhiepiscopul Lazăr Puhalo – deoarece, în Biserică, universul este unit; Biserica cerească și cea pământească sunt una”⁹. Prin Biserică unitatea cosmosului apare ca o realitate de necontestat: „Sfântul Maxim Mărturisitorul va arăta mai târziu, pe temeiul reconstrucției cosmologice a Sfântului Atanasie, că această ordine rațională a creației este întemeiată pe ideile divine ale tuturor lucrurilor văzute și nevăzute, care izvorăsc din Logos și se întorc în El ca într-un centru unificator al lor. Unitatea creației se bazează pe existența unității unui singur Creator, Tatăl prin Logosul Său. Acesta este și motivul principal pentru care pe bolta cea mai înaltă a fiecărui locaș de cult ortodox străjuiește icoana Domnului Iisus Hristos, Pantocratorul întregului univers”¹⁰. Dar ce spunea despre această unitate Sfântul Atanasie cel Mare? El spunea că „Însuși Logosul atotputernic, desăvârșit și sfânt al Tatălui, sălășluindu-Se și întinzând puterile Lui în toate și pretutindeni și luminând toate cele văzute și nevăzute, le ține pe toate și le strânge, nelăsând nimic gol de puterea Lui, ci dându-le viață tuturor și păzindu-le pe toate împreună și pe fiecare în parte”¹¹. Această viziune despre unitatea cosmosului prin Hristos, afirmată de Sfântul Maxim

⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, București, 1996, p. 340.

⁸ Edouard Bonnefos, *Omul sau natura?*, traducere de Adrian Costa, Editura Politică, București, 1976, p. 14.

⁹ Arhiepiscop Lazăr Puhalo, *Dovada lucrurilor nevăzute. Ortodoxia și fizica modernă*, traducere de Corina Stavinschi și Doina Ionescu, Editura XXI Eonul Dogmatic, București, 2005, p. 64.

¹⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2005, p. 12 – 13.

¹¹ Sfântul Atanasie cel Mare, *Scrieri. Partea I: Cuvânt împotriva elinilor, Cuvânt despre întruparea Cuvântului. Trei cuvinte împotriva arienilor*, traducere de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în “Părinți și scriitori bisericești”, vol. 15, E.I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 79.

Mărturisitorul - „în El, Rațiunea supremă, sunt fixate ferm rațiunile tuturor și le cunoaștem pe toate înainte de facerea lor, ca modele ce sunt în El și de la El își primesc existența la timpul potrivit, după înțelepciunea Creatorului”¹² – fapt exprimat și de una dintre cântările bisericești, care zice: „O, Hristoase, Înțelepciunea și Puterea lui Dumnezeu, Care crezi și sprijini toate lucrurile” (Catavasia cântării a III – a, Canonul Adormirii Maicii Domnului). Aici nu este vorba doar de unitatea celor create, cât și de integritatea întregii creații, care nu mai este supusă unui ciclu al distrugerii ei, prin Iisus Hristos, este chemată la desăvârșire: „Armonia și unitatea Bisericii, exprimate în aritectura sa, în artă și în ciclul său liturgic, se află în afara simplelor lucruri create. Ele constituie o descoperire a acestui cosmos transfigurat și mântuit al viitorului, atunci când domnia și stăpânirea lui Dumnezeu se manifestă cu adevărat în toate”¹³. Așadar, prin Domnul Iisus Hristos întregului cosmos i se imprimă un sens eshatologic. Adică, prin Hristos, realitatea Împărăției lui Dumnezeu este **deja** trăită, dar **nu încă** împlinită, așa cum ni se arată și în Apocalipsă, atunci când ni se vorbește de „un cer nou” și „un pământ nou”; întreaga creație reînnoită va alcătui „noul Ierusalim”, cetatea „de la Dumnezeu gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei” (21, 1-2). Prin Iisus Hristos, negreșit, întreaga creație participă la Liturghia cosmică – de care vorbea Sfântul Maxim Mărturisitorul, iar mai înainte și Sfântul Dionisie Areopagitul – în care cele cerești și cele pământești aduc laudă Celui „ce este”, adică „Cel ce era și Cel ce vine, Atotputernicul”, singurul Care este „Cel dintâi și Cel de pe urmă” (Ioan 1, 8 și 17). Mai mult, în timpul epiclezei euharistice, „prin pâinea și vinul înălțate spre Dumnezeu, ce au în ele prefigurat pe Iisus Hristos ca înălțate spre Dumnezeu, ce au în ele prefigurat pe Hristos ca dar către noi (prin întrupare) și ca dar către Dumnezeu Tatăl (prin răstignire), preotul cheamă pe Duhul Sfânt pentru ca ele să fie prefăcute în Trupul și Sângele lui Hristos, ca daruri supreme jertfite de El Tatălui pentru noi și ca daruri date iarăși nouă la nivel suprem”¹⁴. Cu siguranță că aceasta oglindește acea realitate de care vorbește și Arhiepiscopul Lazăr Puhalo și anume că Biserica, abordând cosmosul prin Mântuitorul Hristos, face o deosebire clară și limpede „între ideal și decăzut”, pentru că „universul va fi transfigurat la împlinirea timpului”, iar tranfigurarea lui a și început de fapt. Când tranfigurarea sa va fi deplină, „ciclul liturgic, iconografia și arhitectura liturgică vor dispărea, deoarece au fost împlinite. Profeția dispăre întotdeauna în prezența împlinirii sale”¹⁵. În consecință, dacă creația – adică întregul cosmos – se sfințește numai participând la jertfa lui Iisus Hristos, trebuie să înțelegem că „numai prin Sfânta Împărtășanie se încheie circuitul real ontologic al dialogului de dragoste între Tatăl, Fiul și noi, prin jertfa Fiului Său. Prin jertfa Fiului Său, ne predăm Tatălui, părăsind trăsăturile egoismului nostru, unindu-ne în ea cu Fiul; prin împărtășirea de ea ni Se dă mai deplin Fiul, cu dragostea lui față de Tatăl și de noi, ca să putem relua la alte Liturghii, la o treaptă mai înaltă această reciprocă dăruire”¹⁶.

Cu alte cuvinte, a proteja natura nu înseamnă – conform învățaturii creștine – doar „a îndeplini o sarcină de igienă planetară” – cum spune Jean Rostand; ci mai mult

¹² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, traducere de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în „Filocalia”, vol. 3, Editura Humanitas, București, 1997, p. 329.

¹³ Arhiepiscop Lazăr Puhalo, *op. cit.*, p. 67.

¹⁴ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și Comuniune în Liturghia Ortodoxă*, ediția a II – a, E.I.B.M.B.O.R, București, 2004, p. 465.

¹⁵ Arhiepiscop Lazăr Puhalo, *op. cit.*, p. 66-67.

¹⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 487.

„înseamnă a păstra vocația ei de a se sfinți și de a ne ajuta și pe noi să ne sfințim”. Este adevărat că „înainte de toate, apărând natura, omul îl apără pe om”¹⁷; de fapt își ajută semenii pentru ca să-și îndeplinească acea chemare eshatologică, de a se face fii ai Împărăției Cerurilor, care nu înseamnă altceva decât – așa cum spunea Sf. Ap. Petru – „a se face părtaș la suferințele lui Hristos” și sfințeniei Lui „cu bucurie mare”, întrucât toți suntem chemați să ne facem părtași „dumnezeieștii firi” (I Petru 4, 13 și II Petru 1, 4).

Într-o altă ordine de idei, la cunoașterea intervenției lui Dumnezeu în natură, concept fundamental și specific al ecologiei spirituale, la care apelăm, în aceste momente, cu scopul eradicării crizei ecologice, precum și la descoperirea valorilor unei creații noi „în Hristos și în Duhul Sfânt”, ne ajută în primul rând, credința în actele răscumpărătoare ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos, nu mai puțin însă în prezența Domnului cu noi: „până la sfârșitul veacului” (Matei 28, 20). „Cu anticipare, va trebui să spunem că este vorba despre o prezență euharistică. Potrivit precizării pe care am făcut-o, ecologia spirituală vrea să fie o disciplină cu un statut științific, deși nu integrală ca atare în ecologia generală, ci în interferență doar cu aceasta, urmărind împreună relațiile dintre speciile lumii vii și interacțiunea lor cu mediul cosmic, pentru care lucru se cuvine să ne raportăm la cunoștințe de strictă obiectivitate”¹⁸. Cu alte cuvinte, să apelăm la date pe care ni le procură rațiunea. De aceea o precizare referitoare la modul de cunoaștere a fenomenului „ecologic” de care ne ocupăm, în condiția lui „naturală”, este și ea necesară¹⁹. Este un lucru cert, cunoștințele ce privesc realitățile creației, aparțin și rațiunii și creației. Dacă uneori între rațiune și credință se pare că se ivesc contradicții, acestea sunt doar aparente și trecătoare. Ele provin din greșeala de a conta mai mult pe unele păreri subiective ale oamenilor, fiindcă în realitate nici credința adevărată nu se opune rațiunii și nici rațiunea sănătoasă nu se opune credinței celei adevărate. „Între aceste două funcții de seamă ale sufletului există un raport de armonie și, metaforic vorbind, de ajutor mutual. Rațiunea, prin mijlocirea științei, în măsura în care aceasta rămâne o știință onestă, atestă principiile credinței, justifică adevărurile privitoare la prezența divină în creație, aduce cuvenitele lămuriri la noțiunile de lume, viață, om, suflet, destin și nemurire, pregătește terenul pentru o credință referitoare la efectele ce le produce Taina Sfintei Euharistii în cultură și civilizație (se înțelege în creație), toate aceste obiective ale ecologiei spirituale. Credința, la rândul ei, prin mijlocirea Revelației, lărgeste domeniul rațiunii, o ajută ca o soră mai mare, o ferește să abuzeze de concepte false și de ipoteze contradictorii, o stimulează ca să cerceteze adevărul cu toată seriozitatea și o pregătește ca să devină o rațiune credincioasă, în slujba caracterului formativ al ecologiei spirituale”²⁰. De amândouă, de credință și rațiune, avem nevoie pentru a demonstra sensul pe care îl dobândește creația, prin prefacera ei euharistică, în eveniment de comuniune, adică de adevărată comuniune, pe care o realizează Hristos Domnul cu natura, fundamente care au rădăcini antropologice în Întruparea lui Dumnezeu. El Însuși Și-a asumat conținutul rațional și material al lumii, când a transformat natura stricăcioasă și nemuritoare a cărnii și sângelui în subiect de viață veșnică. Dimensiunea euharistică a

¹⁷ Cf. Cuvânt înainte, Edouard Bonnefons, *op. cit.*, p. 2.

¹⁸ Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *Dimensiunea Euharistică a Ecologiei spirituale formative. Redescoperirea Paradisului etic Românesc: “Biserica carpatică pe ape”*, în lucrarea “Cosmosul, între frumos și apocaliptic – un recurs etic asupra ecologiei”, simpozion la Alba Iulia în luna Mai 2007, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 290.

¹⁹ Ioannis Zizioulas, *Creația ca Euharistie*, traducere C. Papacioc, București, 1999, p. 84-93.

²⁰ Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *op. cit.*, p. 291.

ecologiei spirituale își află (re)sursa în dimensiunea euharistică a comuniunii divine. De aceea se cuvine a spune că o cunoaștere a acestei dimensiuni pretinde implicarea unui mod teandric de înțelegere, mai presus de simpla înțelegere, este înțelegere inspirată de sus, cu alte cuvinte, din Miracolul Euharistic²¹.

Intervenția divină în creație, la care ne referim, vorbind despre alcătuirea și elaborarea teologică, dar în același timp „științifică”, a ecologiei spirituale, se află la nimbul de lumină al cunoașterii adevărului pe care ni-l inspiră revelația și Taina Sfintei Euharistii, nu mai puțin și aceasta „revelatoare”. În ce privește revelația, luată în înțelesul ei teologic curent, necesitatea ei se evidențiază, în primul rând, prin însuși actul intervenției divine în natură, pe care mai întâi creația l-a primit în cele șase zile ale facerii, iar apoi într-un sens cu totul deosebit, este desăvârșit în actul celei de a doua creații, a luminii în har, prin moartea și învierea Domnului în cea de a treia zi. „Fără iubirea lui Dumnezeu și fără manifestarea acestei iubiri, în revelația cosmică și biblică, nu am cunoaște nimic din adevărurile, planurile și scopurile lui Dumnezeu cu noi. În revelație, cu certitudine, avem păstrate cu scumpătate taine, cu neputință de pătruns și de aflat numai cu o rațiune lipsită de har. Ele există și Dumnezeu le revelează, atunci când și cum află de bine și de potrivit în atotînțelepciunea Sa. Liturghia cosmică este tocmai această sursă a descoperirilor dumnezeiești din natură, dependentă, bineînțeles, de „prefacerea” pe care o operează minunea de pe masa Sfântului Altar. Suprema intervenție a Sfântului Duh, pogorând dumnezeiescul foc din cer, înflăcărează întreaga creație în vederea transfigurării ei, conducând-o astfel spre Împărăție. E de reținut faptul că acest nimb de lumină al energiilor divine necreate pătrund în toate elementele componente ale existenței cosmice, îmbogățind tot mai mult „sacralitatea” lumii, care de fapt se înnoiește prin puterea dătătoare de viață a Învierii. În acest sens, energiile la care ne referim nu mai au doar menirea să acopere prăpastia dintre natural și supranatural, să constituie puntea de diamante dintre Dumnezeu și lume, și chiar rolul de a ridica făptura la condiția proslăvirii ei prin înveșnicire. E vorba chiar de sensul în care Sfântul Apostol Pavel ne spune că moartea nu mai există, fiind biruită (cf. I Cor.. 15, 55). E drept însă și aceea că o nouă cădere în păcat, o călcare în picioare a Sângelui Domnului, readuce ademenirea și capcanele morții, prin care sunt umbrite tot mai mult sensurile creației, pregătind totodată calea prin care își fac apariția crizele ecologice”²².

Cu precizarea semnificației ce ne-o împărtășește revelația în natură, ne îndreptăm spre descoperirea sursei și a originii de care atarnă bogăția de daruri amintite, care urmează a fi și mai mult cunoscute și care nu sunt altele decât cele ce ni le conferă Miracolul Euharistic. Tot centrul de viață tainică, miraculoasă și de sublimă credință al Sfintei Liturghii, privește într-un cuvânt Taina Sfintei Euharistii, tocmai pentru că în Altar are loc un eveniment, o minune, chiar dacă este numită în mod simplu „prefacere”. Astfel, Domnul neîncetat se aduce jertfă, sfințindu-Se pentru noi, ca prin jertfă și înviere să-și prelungească în noi lucrarea Sa răscumpărătoare, după cum totodată, să și-o continue în natură și în istorie ca intervenție divină. Odată cu Liturghia Euharistiei, are loc prin Biserică și prin credinciosul care se cuminecă cu vrednicie, o folosire personală a întregii lumi, întrucât această minune a Sfântului Altar își asimilează creația originală, „componentele” fundamentale ale hranei și vieții omului: pâinea, vinul și apa. În acest fel

²¹ Christos Yannaras, *Libertatea moralei*, traducere de M. Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2002, p. 87-92.

²² Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *op. cit.*, p. 292-293.

Biserica și le asumă ca pe o binecuvântare și har dumnezeiesc, reușind prin aceasta să realizeze o nouă relație a omului cu Dumnezeu, cu natura, dar și a oamenilor între ei. Așadar, asumarea sacramentală a cărnii lumii, a pâinii, vinului și a apei, transformarea acestor elemente – daruri în Trupul și Sângele Domnului Dumnezeu întrupat, sunt mugurii dinamici ai transformării întregii creații, constituind resortul existențial al unei noi prezențe divine în lume: „sacralitatea euharistică”²³. Mai trebuie să precizăm și aceea că „prefacerea euharistică”, această înnoire a lumii și devenire a ei în eveniment de comuniune divină, nu aduce cu sine pentru creștin o simplă îmbogățire sufletească de trăire a unei noi atitudini pe care omul o dobândește față de creație, ci înseamnă ceva mult mai profund. Fundamental, ea are rădăcini ontologice în întruparea lui Dumnezeu. Întâlnirea noastră cu Iisus Hristos Euharistic este în același timp, și o întâlnire cu Domnul Hristos Cosmic. Prin însăși calitatea noastră de creștini, suntem îndatorați a-L considera pe Mântuitorul Hristos drept întruparea sau „recapitularea” întregii creații și, prin urmare, ca omul și Mântuitorul lumii însăși. Fiind adevăratul „chip al lui Dumnezeu”, de care atârnă întregul destin al lumii, credem și înțelegem că în persoana Domnului lumea dobândește pe Preotul creației, prototipul relației corecte a omului cu lumea naturală, creație a Tatălui ceresc. Această demnitate a Mântuitorului de a fi numit „Preot al creației” ne obligă mai întâi a lua aminte la faptul că ne raportăm la Iisus Hristos ca Om adevărat și Dumnezeu adevărat. Așadar, ce este omul? Care este relația lui cu creația considerată în întregul ei? Lumea, văzută în ansamblu și în întregime, este trupul extins al omului. Este trupul care îl susține, îl adăpostește și îl hrănește pe om, dar care, în același timp, are nevoie de îngrijirea și dragostea lui. Lumea se descoperă a fi și un mod de comuniune a omului cu Dumnezeu, nu mai puțin a oamenilor între ei, un loc de afirmare a vieții spirituale, comune și oneste, o lume readusă la unitatea creaturală. Tot ce se petrece în interiorul omului își pune amprenta pe întreaga lume, dar și tot ce se petrece în lume se reflectă în om. Întreaga creație, cu excepția omului, se supune desăvârșit vocii lui Dumnezeu. În acest univers sensibil doar omul, ca făptură liberă, poate refuza voia lui Dumnezeu, după cum poate fi biruit de propria sa voie. *În starea primordială, omul a fost rânduit a fi preot al creației, în sensul de a introduce și menține în act, prin calitatea lui sacerdotală, ordinea divină a existenței. Prin cădere, omul a pierdut această demnitate, dar a fost redobândită odată cu răscumpărarea lui în Hristos. Mântuitorul însă nu numai ca Om, ci și în modul suprem al cuvântului, ca Fiu al lui Dumnezeu, este Preot al întregii creații*²⁴.

Este vrednic de remarcat adevărul, care îl descoperă pe creștin preot al creației, potrivit restaurării lui în Hristos, și că acesta respectă cosmosul din două motive foarte importante: întâi că universul a devenit purtătorul unei prezențe divine, „sacralitatea euharistică” descoperindu-l drept un templu al Dumnezeului celui viu, dar și pentru că omul a ajuns să fie veriga de legătură între Dumnezeu și creație. Odată cu împărtășirea cu Sfintele Taine, „în Hristos”, devenind trup în „Trupul lui Hristos”, creștinul este investit cu harul de a fi și de a acționa, precum Iisus Hristos, drept preot al creației. *Întemeiați fiind pe această credință, creștinii ortodocși sunt constituiți într-o comunitate teandrică care, prin binefacerile acestei comuniuni ce-i revine, în lumea zidită, aduce ofrandă lui Dumnezeu darurile creației, reprezentate toate de pâine, vin și apă, oferindu-le prin*

²³ Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, *Taina Bisericii*, traducere de Vasile Manea, Editura “Patmos”, Cluj Napoca, p. 75.

²⁴ Ioannis Zizioulas, *Ființa eclezială*, Editura Bizantină, București, 1994, p. 251-268.

cuvintele, pomenite și mai sus: „ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate și pentru toate!” Prin aceste cuvinte este recunoscut și adevărul că făptura zidită nu aparține omului, ci lui Dumnezeu, singurului stăpân al existenței, natura fiind un templu dumnezeiesc, după am stabilit deja. Când după această „anafora”, care ajută creația să se elibereze de limitele ei naturale, suntem încredințați că revenindu-ne permanent nouă darurile oferite lui Dumnezeu, tocmai pentru că le-am dăruit, ele nu mai aparțin morții, ci vieții. În acest fel, de fapt creația dobândește prin noi și pentru noi „sacralitatea euharistică” despre am vorbit înainte. Se cuvine a completa doar că aceași „sacralitate” instituie pe creștini a fi noii sacerdoși ai unei creații rezidite „în Hristos”, precum și aceea că natura în care ei oficiază se cade a se numi un nou paradis al existenței pământeste²⁵.

Din cauza demnității la care este ridicată preoția dobândită de om, prin intervenția supremă pe care o aduce în lume Întruparea Mântuitorului, o grea răspundere îi revine acestuia privind soarta creației. Dacă, pe de o parte, în calitatea sa de „preot al creației” devine el însuși creator, pe de altă parte, tot el este cel care provoacă apariția așa ziselor „crize ecologice”, de care mai multe științe ale zilelor noastre se ocupă la modul cel mai isistent. Și asta deoarece o recădere a omului în patimi și în păcate, nu numai că îl destituie pe om din demnitatea lui de preot al creației naturii rezidite în Hristos, ci îl descoperă a fi adevăratul agent al surpării ordinii divine din natură, surpare care poate duce până la declanșarea unei catastrofe cosmice. Sigur, în cauză se află așa-zisul fenomen uman. Dacă nici un animal nu s-ar putea împotrivi raționalității inerente naturii lui, în schimb omul poate face aceasta deoarece făcând-o, arată că însușirea lui proprie privește nu doar raționalitatea, ci încă ceva în plus: privește libertatea ca însușire deosebită ce-i este conferită încă, prin creația sa după „chipul și aemănarea lui Dumnezeu”. Drama existențială a omului se află în funcție de acest mare privilegiu al zestrei sale native și se măsoară în zilelele noastre, mai ales, cu atitudinea lui implicată în starea aceasta generalizată²⁶.

Reîntorcându-ne, întâi de toate, la ideea că omul, făptură a lui Dumnezeu, zidită întru libertate, este o verigă de legătură între creație și Dumnezeu, „constatăm că are prin însuși statutul său ontologic de persoană, menirea de a păstra în integritatea ei originară natura și chiar mai mult, de a cultiva și a o încorpora în forme de cultură și civilizație, care o vor înălța la nivelul rânduit demnității lui de moștenitor al vieții veșnice. Dobândirea acestei demnități, însă, omul nu o are, după cădere, decât prin cuminecarea cu Sfintele Taine”²⁷. Euharistia este, așadar, fărâma de drojdie care face să dospească din punct de vedere sacramental aluatul întregii creații, întrucât transformă, pe de o parte, lumea ca zidire a lui Dumnezeu în eveniment de comuniune divino-umană, reliefând și împlinind „logosul” creației iar, pe de altă parte, suprimând atât lipa de rațiune cât și absurditatea supraviețuirii unei existențe autonome, aparținătoare unor culturi și civilizații, sortite de fapt desființării prin moarte. Sigur și esențial, dumnezeiescul dar al cuminecării cu Trupul și Sângele Domnului, conferă ăersoanei

²⁵ Ibidem.

²⁶ Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, traducere de P.S. Arhieru Vicar Irineu Slătineanu, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 51-53.

²⁷ Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *Dimensiunea Euharistică a Ecologiei spirituale formative. Redescoperirea Paradisului etic Românesc: “Biserica carpatică pe ape”*, în lucrarea “Cosmosul, între frumos și apocaliptic – un recurs etic asupra ecologiei”, simpozion la Alba Iulia în luna Mai 2007, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 296.

*umane, pe lângă certitudinea învierii, perspectiva înveșnicirii cu sine a unei întregi lumi rezidite în Iisus Hristos*²⁸.

Fiind vorba despre un asemenea dar suprem conferit persoanei umane în Biserică, și numai în Biserică, se cuvine a preciza imediat adevărul și realitatea că persoana, spre deosebire de individ, aparține totdeauna comuniunii de persoane, ea însăși structurată organic în cercuri concentrice: căsătorie, familie, neam și ecumena – omenirea personalizată în Hristos prin a doua creație a lumii²⁹. În perspectiva acestei viziuni, comunitatea apare ea însăși ca una din cele mai profunde realități a vieții umane și care, aflându-se în unitatea creației, ne descoperă cum întreaga fire zidită este împreună părtaşă cu omul la preamărirea lui Dumnezeu și cum toate lucrurile din lume îi vin omului în ajutor spre mântuire și îndumnezeire, în Iisus Hristos Cel cosmic și universal. Avem de a face, potrivit acestei minunate descoperiri, cu perceperea unuia din cele mai însemnate principii ale ecologiei spirituale. Din păcate însă, și în altă ordine de idei, nu ne permitem ca într-o succintă prezentare, precum cea de față, să arătăm cum se creează această comunitate drept comuniune de persoane, începând cu Taina Căsătoriei și cum intervenția euharistică îi rezidește în har pe cei doi soți într-un paradis cosmic al vieții căsătoriale, căci am fi obligați a ne referi la comuniunea etnică, mult mai pe larg. Căci într-adevăr, această comuniune, cunoscută mai mult cu denumirea de neam este, într-un fel sau altul, mai bine definită de integrarea fraților de-un sânge harismatic într-un spațiu sacru, iar pe de altă parte se află asemenea unui stâlp al comunității umane, plasat între familie și ecumena, cu referire nemijlocită la amândouă³⁰.

În concluzie, Domnul și Mântuitorul – Cel care „a fost cunoscut mai dinainte de întemeierea lumii, dar Care s-a arătat în anii cei mai de pe urmă” – este Cuvântul „Care a fost binevestit” (I Petru 1, 20 și 25), de aceea, „Sfânta Liturghie este urcușul creației spre desăvârșirea ei și spre proslăvirea Treimii prin jertfa Fiului lui Dumnezeu făcut om și prin împărțirea de ea”³¹. Așadar, a vedea creația despărțită de această sfințire înseamnă a o sărăci, a o supune deșertăciunii, cum spune Sf. Ap. Pavel. Însă ea nu a fost creată spre această deșertăciune și nici omul, icoana lui Dumnezeu celui viu.

De asemenea, vom susține în încheiere, constatarea că Euharistia actualizează într-un dinamism convergent, spre plenitudinea existenței, marile potențialități umane care semnifică și simbolizează ceea ce trebuie să devină lumea adică o dăruire și un imn de laudă adus neîncetat, Creatorului; o comuniune universală în Trupul lui Iisus Hristos, o împărăție a dreptății, a iubirii și a păcii în Duhul Sfânt, pentru unitatea și mântuirea tuturor în Hristos Domnul și prin Hristos, ajungând, astfel, la desăvârșirea noastră cu ajutorul Sfintei Euharistii căreia îi descoperim, în acest fel, valoarea ei duhovnicească de neprețuit!...

Drd. Stelian Gomboș.

²⁸ Panayotis Nellas, *Omul – animal îndumnezeit*, traducere de Arhid. Dr. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1994, p. 75-85.

²⁹ Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *op. cit.*, p. 297.

³⁰ Idem, *Teologia iubirii*, vol. II, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 1996, p. 135.

³¹ Pr. Prof. Dr., *Spiritualitate și comuniune...*, p. 490.